

Bozsó Renáta: Fiatalok olvasása időben és térben

Bevezetés

A szabadidő fogalmának meghatározása a köznyelvben látszólag egyszerű, tudományos kutatások előkészítése során azonban a konceptualizálása mégsem könnyű. Annyi minden befolyásolja az emberek életmódját és a változások olyan intenzitással jelentkeznek, ami nem hagyja érintetlenül a szabadidőt sem. Már a fogyasztói társadalom megjelenése is alapvető változásokat hozott a munkán kívüli idő eltöltésében, de mindez a globalizálódó, gyorsfogyasztás által uralt, digitális alapokra helyeződött XXI. századi környezet, ahol a fiatalok párhuzamosan végzik tevékenységeiket és tartalomfogyasztás mellett már tartalomgyártóként is definiálhatóak, alapvetően megnehezíti a szabadidő meghatározását és mérhetőségét. Korábban a társadalmilag kötött és a fiziológiailag szükséges tevékenységekre fordított időn felül megmaradó időt értettük szabadidő alatt, de a multitasking, a párhuzamosságok és pl. a rendhagyó foglalkoztatási keretek miatt már ez a megközelítés sem elég konkrét ahhoz, hogy mérések stabil alapját képezze.

Ehhez hasonlóan az olvasás kutatásakor is adódnak konceptualizálási, operacionalizálási és mérési nehézségek, hiszen mindig is nehéz volt elkülöníteni a különböző célú (pl. kötelező- önkéntes, szükségszerű/szabadonválasztott, stb.) olvasást, de folyamatos változásban vannak az ehhez használt tárgyak/eszközök és maguk a szövegek is. Mégis megkíséreljük a méréseket, mert ez szolgálja nem csak a kiadók, kereskedők, könyvtárak, de a társadalom érdekét is.

A tanulmány arra vállalkozik, hogy nagy vonalakban bemutassa a fiatalok szabadidős preferenciáinak és olvasási szokásainak különbségeit időben, majd - eltérő településtípusok mintái révén - térben is.

Miért fontos az olvasás?

Csíkszentmihályi Mihály is kinyilatkoztatta, hogy „minden, az agyban elvégzett művelet is képes előidézni az öröm valamilyen formáját. ... talán az olvasás a világszerte leginkább kedvelt áramlattevékenység” (Csíkszentmihályi 1991:75). Ez azt jelenti, hogy az ember szubjektív életminőségére átmeneti, de akár tartós hatással is lehet az olvasási tevékenység. Az

információszerzés nagy részben olvasás útján történik, így aki olvas, az tájékozottabb a világgal kapcsolatban és ezt ki is tudja fejezni, hiszen e tevékenység során az aktív és passzív szókincsét egyaránt folyamatosan gyarapítja. Ennek köszönhetően az olvasott ember – tájékozottságának és szókincsének köszönhetően – jobb, kedveltebb beszélgetőtárs, így szociális kapcsolataira is pozitív hatással lehet ez az egyébként magányosnak számító tevékenység. Arról nem is beszélve, hogy az érzelmi intelligenciára is kedvezően hat az olvasás, mert az ember megértőbb, toleránsabb lesz általa. Péterfi Rita ezt úgy fogalmazta meg, hogy az ún. harmonikus személyiségjegyekre van pozitív hatással (Péterfi 2018). Szubjektíve is sok haszna van az olvasásnak. Elég, ha arra gondolunk, hogy javítja a helyesírást, ha megfelelő formában látja az illető a szavakat, mondatokat leírva és még a nyelvtudást is fejleszti, ha mindezt idegen nyelven teszi. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt sem, hogy az emlékezőtehetség, memória javul az olvasás által. Itt most a végén említjük, de elsők között szoktak érvelni a kreatív gondolkodásra, képzelőerőre gyakorolt pozitív hatással, ami a XXI. században is nagy jelentőséggel bír, hiszen fontos a kiemelt kulcskompetenciákhoz (2006/962/EK ajánlás). Nem véletlen, hogy a szabadon felhasználható idejünkben sokat olvasó emberek gyakrabban tanulnak tovább és életük későbbi szakaszában is nagyobb arányban képzik magukat kevesebbet olvasó társaiknál. A szabadidős olvasás és a tanulmányi átlagok között mi magunk is pozitív korrelációt mutattunk ki a szegedi olvasáskutatások alkalmával (Bozsó et al 2011).

A következőkben az olvasás szabadidős tevékenységek között elfoglalt helyét vizsgáljuk időben és térben. Ez azt jelenti, hogy röviden áttekintjük, hogy mit mutatnak az elmúlt évtizedek kutatásai, majd kicsit közelebbről is megnézzük azt, hogy miben és mennyire tekinthető homogénnek, egységesnek a mai fiatalság, ha olvasásról van szó, és hol vannak jellemzően a különbségek, törésvonalak.

Az olvasás, mint szabadidős tevékenység

A tanulmány három kulcsfogalmaként a szabadidő, az olvasás és a fiatal korosztály emelhető ki. Közös bennük, hogy nincs egy egységes, általánosan elfogadott definíciójuk. Az olvasáskutatások során a szabadidőt általában nem definiálják, azt az alanyok magukra vonatkozó saját értelmezésben használják. A szabadidős olvasás esetében rendszerint „a kötelezőkön felül” vagy a „nem munkához kapcsolódó” meghatározásokkal találkozhatunk. Azok az adatfelvételek pedig, melyek nem felnőttekre irányulnak, eltérő korosztályokat vizsgálnak, hol 3-tól 18 éves korig, hol általános és/vagy középiskolásokat, de vannak generációkra irányuló megközelítések is.

A sok eltérő szempont, meghatározás, kutatási megközelítés miatt az felmérések eredményei nem, vagy csak korlátozottan hasonlíthatóak össze. Az erre irányuló próbálkozások inkább csak a változások sejtetésére, gondolatébresztésre alkalmasak. Álljon itt egy ilyen példája annak, hogy a fiatalok által kedvelt szabadidős tevékenységek hogyan változtak az elmúlt évtizedek során.

Az 1960-as évek óta rendszeresen méri a kutatók, hogy mennyi szabadidővel rendelkeznek az emberek és jellemzően mivel töltik azt. Az átfogó időmérleg-adatfelvételeken túl más kutatásokban – így például a fiatalokra irányuló olvasáskutatásokban is – rendszeresen visszatér ez a kérdés. Az első adatok között 13-14 évesekre vonatkozó eredményeket találtunk 1965-ből. Akkoriban a szabadon felhasználható időben végzett tevékenységek között első helyen állt az olvasás, ezt követte az otthon történő segítség, majd a rádióhallgatás, a televíziónézés és a sportolás (Nagy 1982). Abban az évtizedben – egy 1968-as kutatás szerint – a fiatalok 65%-a még rendszeresen

olvasott könyveket a kötelező olvasmányokon felül és kevesen voltak olyanok, akik csak időnként töltötték ezzel idejüket (Gereben 1968).

1. táblázat: Kötelező olvasmányokon felüli könyvolvasás középiskolások körében az 1960-as években (N=631).
(Gereben 1968:28 alapján saját szerkesztés)

	Középiskolások
Rendszeresen olvas	64,8%
Kevésbé rendszeresen olvas	21,1%
Időnként olvas	14,1%
Összesen	100%

Idővel (1979-re) a preferenciák között előre ugrott a tévénézés és a zenehallgatás, valamint a barátokkal történő együttlét, de még mindig szerepelt az olvasás a harmadik legnépszerűbb tevékenységként a listán (Nagy 1982). Ahogyan a televíziózás átvette a legtöbb időt lefoglaló szabadidős tevékenység pozícióját, az olvasás egyre hátrébb került a sorban. Egy 1983-'84-ben végzett felmérésben megkérdezték, hogy a középiskolás alanyok hogyan képzelik el egy napjukat 10 évvel később, és ekkor már csak 18% nyilatkozott úgy, hogy abban szerepet kapna az olvasás valamilyen formája, miközben felük biztosan televíziózna (Nagy 1988).

Az 1980-as évektől középiskolásokra irányuló kutatások eredményeit összehasonlítva vizsgálhatjuk a szabadidős preferenciák alakulását. Ezen adatforrások közül a legkorábbi az az 1983-as kutatás, mely Nagy Attila nevéhez fűződik és 15-18 éves bevonásával felvett adatokra épít (Nagy 1991). A következő, egy 1991-es adatsor, mely magyarországi és határon túli középiskolás magyar fiatalok eredményeit mutatja (Gereben et al. 1993), míg 2001-ből a Gereben Ferenc és Nagy Attila országos (bár nem reprezentatív) mintán készített felmérését hozzuk példaként, mely több mint 1100 fiatal közreműködésével készült (Nagy 2003). 2011-ben és 2022-ben szegedi 10-18 éves diákok körében készült felmérés, melyből a középiskolások 369 és 449 fős tábort képeztek (Bozsó - Patkósné - Urbanik 2024). Végül, de nem utolsó sorban az előbb említett szegedi kutatás mérőeszközét alapul véve egy szakdolgozat keretében 323 kisvárosi középiskolás válaszait is összegyűjtötték 2024-ben többek között szabadidős témában.

2. táblázat: Legkedveltebb szabadidős tevékenységek középiskolások körében a vizsgált években

	1983	1991	2001	2011	2022
1.	Magnózás	Együttlét barátokkal	Együttlét barátokkal	Zenehallgatás	Zenehallgatás
2.	Együttlét barátokkal	Kirándulás	Együttjárás fiúval/lánnyal	Együttlét barátokkal	Együttlét barátokkal
3.	Kirándulás	Együttjárás fiúval/lánnyal	Magnózás	Internetezés	Filmek, sorozatok nézése
4.	Együttjárás fiúval/lánnyal	Játék, sport a szabadban	Házibuli	Együttjárás fiúval/lánnyal	Sportolás
5.	Játék, sport a szabadban	Beszélgetés tapasztaltabbakkal	Játék, sport a szabadban	Sportolás	Kirándulás

A táblázatból jól látszik, hogy a fiatalok a baráti társaságban töltött időt mindig nagyra értékelik, ez minden vizsgált évben ott szerepelt a legkedveltebb öt tevékenység között. A zenehallgatás (legyen az magnóról, lemezjátszóról, rádióból vagy akár az internetről) szintén szinte mindig a top ötben van, akár csak a sport valamilyen formája. A vizsgált életkorban egyre gyakoribb a párkapcsolatban töltött idő, de feltűnik az olyan aktív szabadidős tevékenység is, mint a kirándulás. A XXI. század felméréseiben külön tevékenységként szükséges felsorolni a filmezést, sorozatok nézését (általában már nem klasszikus televíziós, hanem streaming szolgáltatók igénybevétele révén) és a legnépszerűbb elfoglaltságok között szerepel. Ha végig nézünk ezeken az adatokon, azt látjuk, hogy az olvasásnak immár semmilyen formája nem jelenik meg a leginkább preferált szabadidős tevékenységek között. A két szegedi felmérés (2011 és 2022) eredményei is azt mutatják, hogy az olvasás különböző formái abszolút és relatíve is veszítettek kedveltségükből. Az újságolvasás például tizenegy év alatt a legnépszerűbb olvasási formából az abszolút utolsó, legkevésbé népszerű szabadidős tevékenységgé vált. A szépirodalom és az ismeretközlő irodalom is visszacsúszott és kedveltségüket kifejező átlagértékek is csökkentek (Bozsó-Patkósné 2023).

Az olvasási kedv visszaesése ezen kívül megmutatkozik más mutatókon is, hiszen párhuzamosan csökken például a könyvtárakba beiratkozó és a könyvtárakat látogató fiatalok száma. Erre vonatkozó 2011-es adatait Péterfi Rita foglalta össze, mikor 15-17 éveseket vizsgált könyvtári statisztikák adatait elemezve (Péterfi 2012), de a szegedi adatfelvételek során is a könyvtári tagság arányának drasztikus visszaesése tapasztalható (Bozsó-Patkósné 2023).

Nagyváros-kisváros

Az elmúlt másfél évtizedben több fiatalokat érintő olvasáskutatás történt. Ezek között volt reprezentatív mintán zajlott országos adatfelvétel „Az én könyvtáram projekt” keretein belül (melynek 1500 fős mintájában 410-en voltak a 14-17 éves korosztály képviselői – Tóth 2020), egy trendkutatás, ami egy alföldi nagyváros középiskolásainak olvasáshoz fűződő viszonyát kutatja (400 feletti mintaelemszámmal dolgozva – Bozsó-Patkósné-Urbanik 2024), egy pedig ennek mérőeszközét alapul véve 323 fős mintán egy kisvárosban vizsgálta ugyanezt. A következő megállapítások az utóbbi két kutatás eredményeit vetítik egymásra utalva az országos eredményekre is.

Miután az adatfelvétel 2022-ben lezajlott Szegeden, egyetemi hallgatók vállalkoztak arra, hogy annak eredményeit elemzik, másodelemzik vagy éppen más mintán, saját kutatást végezve összehasonlítást kísérelnek meg. Ilyen kutatást végzett Pankotai Dorina végzős közösség-szervező szakos hallgató, aki lakóhelyén, Csongrádon készítette el felmérését ottani középiskolások bevonásával 2024 tavaszán. A két minta összehasonlítását az alábbi táblázatban foglaltuk össze.

3. táblázat: A szegedi és a csongrádi kutatás alanyai, adatai

	Szeged - 2022	Csongrád - 2024
Lakosságszám (2022) [1]	159.095 fő	16.163 fő
Alapsokaság	középiskolások (14-19 év)	középiskolások (14-19 év)
Minta elemszáma	449 fő	323 fő
	gimnáziumi tanulók	1 gimnázium, 3 szakképző iskola tanulói
Mérőeszköz	online kérdőív	online kérdőív

Csongrád és a nála tízszer nagyobb lakosságszámú Szeged mintájának jelentős eltérései vannak, ezért az alábbi összehasonlítás nem mutatja az említett települések fiataljainak tényleges, teljes olvasási mutatóit és a különbségek jelentős része sem közvetlenül a település lélekszámára, jellegére vezethető vissza, sokkal inkább a minták eltérő sajátosságaira. Az első és legfontosabb különbség, hogy míg a megyeszékhelyen csak gimnáziumokban sikerült engedélyt szerezni az adatfelvételre, addig Csongrád esetében szakképző iskolák is nyitottak voltak erre. A képzőintézmények jellegéből adódik a minták másik jelentős eltérése: a nemek aránya. Szegeden a vizsgált gimnáziumoknak erősebb a humán vonala, így több lány jár oda (63%-a mintának lány

volt), míg a kisebb város esetében a szakképző iskolák mezőgazdasági vagy éppen katonai jellegéből adódóan nem meglepő, hogy fiúk töltötték ki nagyobb számban a kérdőíveket (60%-ban). A vonatkozó korosztály aránya valahol a kettő között van országosan, egy kevéssel több a fiú, mint a lány^[2], de nem annyival, ahogyan az csongrádi mintánkban szerepel^[3]. Az alföldi kisváros példáján azt a tézist szeretnénk ellenőrizni, amit Nagy Attila olvasáskutató fogalmazott meg: „Sok korábbi olvasás- és művelődésszociológiai kutatás bizonyította, hogy hazánkban az országos átlagot még legjobban a kisvárosi helyzettel lehet leképezni” (Nagy 2003:10-11). Ennek értelmében a csongrádi mintától azt várhattuk, hogy annak eredményei jobban közelítik a Tóth Máté által publikált országos mutatókat (Tóth 2020), mint a szegedi kutatási eredmények.

Kezdve a két város fiataljai közötti különbségekkel, ismét utalnunk kell a minta összetételének eltérő voltára akkor, mikor számba vesszük, hogy az ún. family literacy tekintetében milyen eltérések jellemzik a megkérdezett diákokat.

4. táblázat: A két vizsgált minta eltérései a family literacy szempontjait figyelembe véve a 2022-es szegedi és a 2024-es csongrádi kutatásban

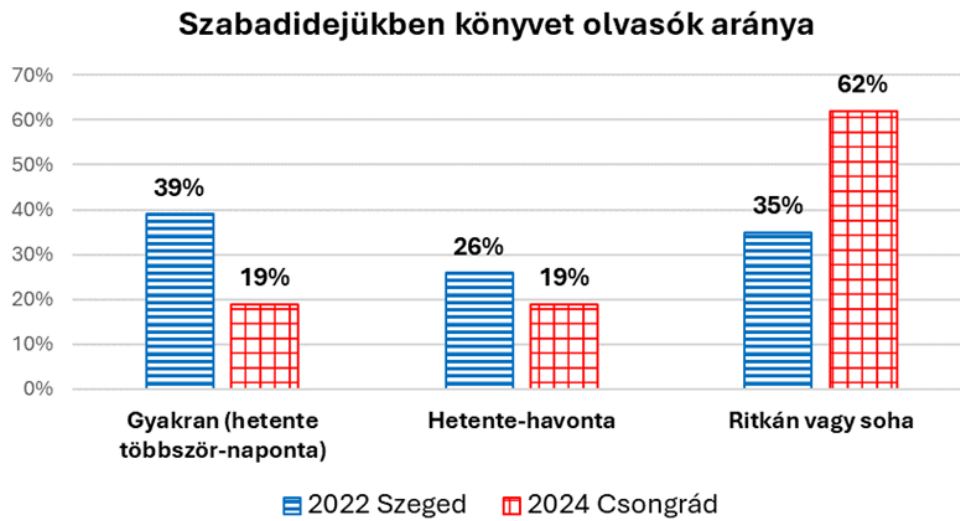
Szeged (N=449)		Csongrád (N=323)
40%	Sokat látja otthon olvasni a szüleit	30%
52%	Minden nap meséltek neki kisgyermek korában	35%
26%	Több mint 500 db könyvük van otthon	10%

A Szegeden végzett adatfelvételek eredményei szerint megközelítőleg a diákok felének olvastak minden nap gyermekkorában (2011-ben 45%, 2022-ben 52%). Látjuk azonban, hogy a kisvárosban ez az arány alig haladja meg az egyharmadot, ami a Nagy Attila megállapításán alapuló hipotézisünket igazolja, hiszen az országos kutatás során 38% nyilatkozott ugyanígy ebből a korosztályból (Tóth 2020:24). A trendkutatásból látszik az is, hogy az otthoni könyvtár mérete jelentősen lecsökkent egy évtized alatt. Ha csak az 500 db-nál többet számláló háztartásokra gondolunk, azok aránya felére csökkent, hiszen 2011-ben még 46, 2022-ben már csak 23% nyilatkozott úgy, hogy nagy számban találhatóak otthonukban könyvek. Ezt megnézve a kisvárosi mintán, azt találjuk, hogy a háztartásoknak csak 10%-ában van nagyobb mennyiségű könyv, ami közelebb áll az országos mintán 3-18 évesek esetében mért csekély, 4,5% körüli értékhez (Tóth 2020:44).

A kisebb városban az otthoni olvasási gyakorlat és minta is más, a megkérdezett diákok szüleit ritkábban látják olvasni, ami összefüggést sejtet azzal, hogy a szegedi minta esetében a szülők körében a magas végzettségűek felülreprezentáltak. Miután a családi háttérrel, az otthon látott mintát megvizsgáltuk, már nem okoz meglepetést, hogy a szabadidejükben könyvet olvasók

aránya a megyeszékhelyen nagyobb, míg a kisvárosiak esetében lényegesen többen vannak azok, akik csak elvétve vagy soha nem tesznek ilyet.

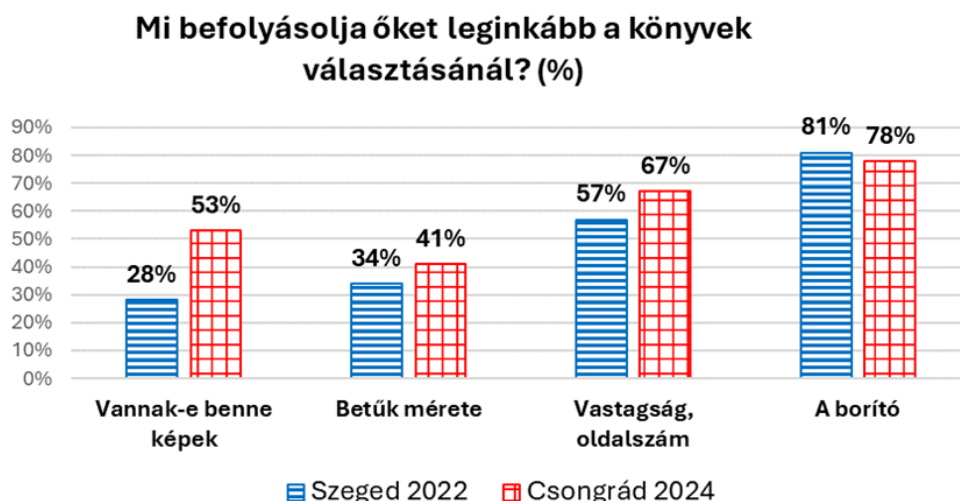
1. diagram: Szabadidejükben könyvet olvasó fiatalok aránya a két mintában

További eltérések mutathatóak ki a két adatfelvétel eredményei között. Így például az, hogy Szegeden nem csak a könyvolvasás, de az interneten történő olvasás is gyakoribb, mint a kisebb településen, ugyanis a megkérdezettek 72%-a rendszeresen teszi ezt, míg a másik minta esetében ez 64%. Ezen kívül a nagyvárosi gimnazisták négytizede a kötelezőkön felül is rendszeresen olvas idegen nyelven és csak 17% nem teszi ezt soha. Az utóbbiak aránya Csongrádon magasabb, mert ott közel harmada a diákoknak nem olvas idegen nyelven, ha az nem iskolai feladat.

A szegedi trendkutatás eddigi ívein szerepelt a kérdés, hogy különböző tényezők mennyire befolyásolják az alanyokat a maguknak történő könyvválasztás alkalmával. Erre a kérdésre közel hasonló válaszokat kaptunk a két vizsgált településen egy kivétellel.

2. diagram: Könyvek választását befolyásoló tényezők a két mintában

A könyvben szereplő képek, mint befolyásoló tényező a szakképző iskolában tanuló fiatalok számára fontosabb, ami a képzésük jellegével és így az érdeklődési körük nyomán az általuk preferált tartalmakkal lehet összefüggésben. Ugyanakkor, ha megnézzük, hogy mely csoportok milyen jellegű könyveket részesítenek előnyben, már ahhoz a részhez érünk, ahol a két minta közötti hasonlóságokat taglalhatjuk. A dobogó első három fokán nagyjából ugyanazok a típusú könyvek szerepeltek az országos kutatás (Tóth 2020), a szegedi és a csongrádi adatfelvétel alkalmával is: elsőként a krimi és akció, másodikként a romantika (inkább a lányok és gimnáziumban tanulók) és a humor az, amely a leginkább vonzó a fiatalok számára. Szegeden ezeken kívül a kalandregény és a fantasy/disztópia kategória is sok szavazatot kapott. A csongrádi minta esetében a kutató hallgató érdekesnek találta a szegedi műfaji felsorolást kiegészíteni a fanfiction-nal, ami indokoltan bizonyult, mert 46 diák (a megkérdezettek 14%-a) bejelölte azt. Ezzel nem került be a legnépszerűbbek közé, de jól bizonyítja, hogy a korábbiaknál gyakrabban érdemes átgondolni és aktualizálni, frissíteni a kérdéseket és a válaszlehetőségeket a kutatások alkalmával.

Hasonlítanak a fiatalok a két településen abban is, hogy melyek a legkedveltebb és a melyek a legkevésbé kedvelt szabadidős tevékenységeik. Ezen belül az olvasás mindkét mintában a sor végén foglal helyet, de ha mégis könyvet olvasnak, akkor annak kiválasztásában a barátok és az internet javaslatára hallgatnak leginkább. A megkérdezettek mindenhol rendkívül ritkán olvasnak újságot és képregényeket, mangákat. A kötelező olvasmányokkal kapcsolatos felvetések esetében is nagyjából szinkronban vannak a válaszok, azaz nagy az elégedetlenség táborra és szívesen cserélnének le modernebb olvasmányokra néhány klasszikust.

Azon kérdés esetében, hogy milyen gyakran használják az internetet, kisebb eltérésekkel, de hasonló tendenciákat láthatunk. Csongrádon 2024-ben volt 6 fiatal (2%), aki nem használja minden nap az internetet, de Szegeden ilyen válaszadó nem volt (országosan pedig 2019-ben 4% volt az arányuk – Tóth 2020:65), ezen kívül a többi kategóriában nincs jelentős különbség: a legtöbben napi 4-5 órára becsülik az online töltött idejüket (Szegeden kicsit kevesebb: 37%, Csongrádon kicsit több: 43%). A legtöbbet, azaz 6 vagy annál több órát netezők Szegeden 33%-ot, Csongrádon 28%-ot tesznek ki.

Fontos indíttatása az olvasáskutatásoknak, hogy információval szolgáljanak a könyvtáros szakemberek számára is. Így készült a hivatkozott országos felmérés és ez az egyik célja a szegedi trendkutatásnak is. Ennek kapcsán a könyvtári tagságról és elvárásairól szokás kérdezni az alanyokat. A válaszok alapján szegedi gimnazisták 38%-a tagja jelenleg legalább egy könyvtárnak (Csongrádon ez 34%), miközben 22% állítása szerint soha nem volt könyvtári tag (ez Csongrádon 30%), holott az általános és középiskolák mindkét településen többségben rendelkeznek iskolai könyvtárral. Az országos helyzetkép ennél színesebb, hiszen kisebb települések esetében a könyvtári szolgáltatások hozzáférhetősége korlátozott, így nem meglepő, hogy a 14-17 évesek körében mért könyvtári tagság esetében azt találjuk, hogy 2019-ben 34% rendelkezett könyvtári tagsággal, miközben 37,5% soha nem volt még beiratkozva. Ezek az eredmények is azt mutatják, hogy a kisvárosban mért adatok jobban közelítik az országosat.

„Az én könyvtárom” projekt keretében végzett felmérések kimutatták, hogy az országos átlagok és jelzőszámok mögött nagy különbségek vannak, a fiatalság nem homogén. Tóth Máté is

megfogalmazza, hogy „többet olvasnak a lányok, mint a fiúk, a városi lakosok, mint a községekben élők, valamint a magasabb iskolai végzettségű szülők gyermekei” (Tóth 2020:70). Ezeket vizsgáltuk meg és támasztottuk alá a szegedi és a csongrádi felmérés eredményein keresztül.

Befejezés

A középiskolás korú fiatalokra vonatkozó jellemzőkről olvashattak az előbbieken. Láthattuk, ahogyan idővel mind több és több fiatal szabadidejéből szorulnak ki az olvasás hagyományos formái. Ezen kívül egy összehasonlító vizsgálat erejéig a térbeli különbségekre is kitérünk, hogy lássuk, milyen tekintetben bizonyul egységesnek a mai fiatalság és milyen különbségek lehetnek például kis és nagyváros középiskolásai között. Mindenhol csökken az otthoni könyvállomány mérete, egyre kevesebben iratkoznak be könyvtárakba. Ha olvasniuk kell kötelezőket, azokkal kapcsolatban elég kritikus álláspontot képviselnek, szabadon választott olvasmányaikban pedig leginkább az izgalmakat és a humort keresik. A kisvárosi mutatók és az országos adatok a nagyvárosi eredményeknél kevesebb könyv- és internetes olvasásról vallanak, az otthon látott minta, a gyermekkori felolvasás-élmények és az olvasmányokról történő családi beszélgetések szintén a nagyvárosban gyakoribbak, de még itt is csökkenő tendenciát mutat.

Összehasonlításunk során bizonyítást nyert a korábbi tézis, mely szerint a kisvárosokban kapott eredmények jobban közelítik az országos átlagokat a nagyvárosban mérhetőeknél.

Joggal merül fel a kérdés, hogy miért éppen ezt korosztályt vizsgáltuk. A válasz az, hogy közülük kerül ki a jövő értelmisége, ez a rekrutációs bázisa a felsőoktatásnak és a körükben tapasztalható tendenciák következményei túlmutatnak saját a korosztályukon. A szabadidős olvasás és a tanulmányi eredmények pozitív összefüggéseit kutatási eredmények támasztják alá és az sem véltelen, hogy az olvasásra fordított idő csökkenésével egyre szélesebb körben tapasztalhatóak olvasási, szövegértési nehézségek. Az egyetemi oktatók egyre gyakrabban találkoznak tanulási nehézségekkel küzdő, gyenge helyesíró és összefüggő szöveg önálló értelmezésére, alkotására kevésbé képes hallgatókkal.

A tanulás triviális: nem szabad feladni az olvasóvá nevelésért folytatott küzdelmeket, hiszen az egyén számára előnyt jelent, mentsvárat az egyre növekvő stresszel szemben, boldogságérzetet, a képzelőerő és kreativitás növekedését, műveltséget és ezzel önbizalmat, de társadalmi szinten is fontos, hiszen például terápiás célokra is alkalmazható az olvasás. A döntő érv pedig az olvasás szükségessége mellett, hogy alapvető kompetenciák fejlődését veszélyeztetheti ennek hiánya, valamint képezhetőséget, a tovább- és átképezhetőséget is akadályozza.

Örülünk annak, ha egyetemi hallgatók is fontosnak ítélik az olvasást és bekapcsolódnak az említettekhez hasonló kutatásokba, vagy például számbaveszik az olvasásnépszerűsítő kezdeményezéseket a lakóhelyük környékén és véleményezik azokat. Mert minden apró lépés és felismerés, előrevivő gondolat számít.

Felhasznált irodalom:

- Belügyminisztérium Nyilvántartások Vezetéséért Felelős Helyettes Államtitkárság honlapja: www.nyilvantartas.hu [2024. 08. 11.]
- Bozsó, R., Barátné Hajdu, Á., Harkai, D., Pajor, E., & Patkósné Hanesz, A. (2011). Olvasási szokások a tizenévesek körében Szegeden 2011-ben. SZTE JGYPK, Szeged
- Bozsó, R., Patkósné Hanesz, A. (2023). Unalom? Nyugalom? Izgalom? Szegedi gimnazisták olvasási szokásai és azok változásai egy évtized alatt. *Közösségi Kapcsolódások* 2023/2. 29-39.
- Bozsó, R., Patkósné Hanesz, A., & Urbanik, T. (2024). eZ a generáció ugyanaZ? Szegedi fiatalok olvasási szokásainak változásai egy évtized alatt. *Közösségi Kapcsolódások* 2014/1. 31-44.
- Csíkszentmihályi, M. (1991). Flow – Az áramlat. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Fekete, M. (2020). Ifjúsági szabadidőfelhasználás – Az utolsó 20 év. In: Nagy, Á. (szerk.2020). *A lábjegyzeten is túl*. <https://mek.oszk.hu/23200/23269/23269.pdf> [2024. 08. 11.]
- Gereben, F. (1968). A középiskolás fiatalok és a könyv. KTTK Budapest.
- Gereben, F. Lőrincz, J. Nagy, A. & Vidra Szabó, F. (1993). Magyar olvasáskultúra határon innen és túl. Közép-Európa Intézet, Budapest.
- Központi Statisztikai Hivatal honlapja: https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0003.html [2024. 08. 11.]
- Nagy, A. (1982). A 13-14 éves gyerekek olvasási szokásai 1965-ben és 1979-ben. *Könyvtáros* 1982/11. 669-675.
- Nagy, A. (1988). Olvasás és személyiségfejlesztés. *Könyvtáros* 1988/5 szám. 259-265.
- Nagy, A. (1991). Keresik életük értelmét? Olvasás, könyvtár, szocializáció. OSZK KMK, Budapest.
- Nagy, A. (1998). Diplomagyár és/vagy értelmiségképzés. Főiskolai és egyetemi hallgatók olvasási kultúrája, könyvtárhasználati szokásai. *Könyvtári Figyelő* 1998/3-4.sz. 432-443.
- Nagy, A. (2003). Háttal a jövőnek? Gondolat Kiadó, Budapest.
- Péterfi, R. (2012). Mi a helyzet a szabadon választottakkal? A könyvtárba járó középiskolások és a könyvek. *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros*, 2012/1. 37-43.
- Péterfi, R. (2018). Az olvasási szokások átalakulása és a könyvtárak oktatástámogató lehetőségei <https://kiadvany.suliszerviz.com/kiadvanyok/29-kiadvany-2018/1057-2018-peterfi-rita-az-olvasasi-szokasok-atalakulasa-es-a-koenyvtarak-oktatastamogato-lehetosegei> [2024. 08. 11.]
- Tóth, M. (2020). A 3-18 év közötti hazai lakosság olvasási és könyvtárhasználati szokásai 2019-ben. http://www.azenkonyvtaram.hu/documents/11543/49234/Toth_Mate_gyerek_olvasas_konyvtarhasznalasi_szokasai_2019-ben.pdf [2024. 08. 11.]
- 2006/962/EK ajánlás az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról. <https://eur-lex.europa.eu/HU/legal-content/summary/lifelong-learning-key-competences.html> [2024. 08. 11.]

[1] Belügyminisztérium Nyilvántartások Vezetéséért Felelős Helyettes Államtitkárság adatai a 2022. január 1-i lakosságszámra vonatkozóan. www.nyilvantartas.hu

[2] Országosan a 14-19 éves korcsoport száma 2024. január 1-én: 286.002 (48,6%) lány és 301.917 (51,4%) fiú. Adatok forrása: KSH https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0003.html

[3] 2023. január 1-én Csongrád állandó lakosságának 52%-a volt nő, 48%-a férfi, Szegeden hasonló volt az arány, ott 53 és 47% volt a nemek aránya, de ez nem a vonatkozó korosztály, hanem a teljes lakónépesség, mely az országhoz hasonlóan előregedő, ahol a nők magasabb arányban élik meg az idős kort. Adatok forrása: Belügyminisztérium Nyilvántartásokért Felelős Helyettes Államtitkárság, <https://nyilvantarto.hu>
